

Lietuvos Respublikos socialinė politika

I modulis: 2 tema

Turinys

Ivadas.....	2
1. Socialinės politikos principai	2
1.1. Bendrosios nuostatos	2
1.2. Socialinių paslaugų rūšys.....	4
1.3. Socialinių paslaugų valdymas	5
1.4. Socialinių paslaugų skyrimas	8
1.5. Socialinių paslaugų teikimas.....	9
1.6. Socialinės globos įstaigų licencijavimas.....	12
1.7. Mokėjimas už socialines paslaugas	12
1.8. Socialinių paslaugų finansavimas	17
1.9. Ginčų, susijusių su socialinėmis paslaugomis, nagrinėjimas	18
2. Socialinės politikos įgyvendinimas: mechanizmai, priemonės, aprėptis	18
2.1. Didžiausi socialinės politikos iššūkiai.....	19
2.2. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos prioritetai ir pagrindiniai darbai įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą.....	22
2.3. Asignavimai Socialinės Apsaugos ir Darbo ministerijos programoms įgyvendinti	25
3. Literatūra	26

Įvadas

Lietuvos Respublikoje socialinė politika apibrėžia Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatymas ir kiti tiesės aktai.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Lietuvos Respublikos piliečių priimtos 1992 m. spalio 25 d. referendume 46, 52 ir 53 straipsniai atitinkamai teigia:

- kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą ir turi teisę turėti tinkamas, saugias ir sveikas darbo sąlygas, gauti teisingą apmokėjimą už darbą ir socialinę apsaugą nedarbo atveju;
- valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais;
- valstybė rūpinasi žmonių sveikata ir laiduoja medicinos pagalbą bei paslaugas žmogui susirgus. Įstatymas nustato piliečiams nemokamos medicinos pagalbos valstybinėse gydymo įstaigose teikimo tvarką.

Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatymas apibrėžia socialinių paslaugų sampratą, tikslus ir rūšis, reglamentuoja socialinių paslaugų valdymą, skyrimą ir teikimą, socialinės globos įstaigų licencijavimą, finansavimą, mokėjimą už socialines paslaugas bei ginčų, susijusių su socialinėmis paslaugomis, nagrinėjimą.

1. Socialinės politikos principai

1.1. Bendrosios nuostatos

2 straipsnis. Pagrindinės įstatymo sąvokos:

Asmuo su sunkia negalia:

- suaugęs asmuo su sunkia negalia – asmuo, kuriam pagal šį įstatymą nustatytas visiško nesavarankiškumo lygis ir kuris pagal Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymą yra pripažintas nedarbingu;
- senatvės pensijos amžių sukakęs asmuo su sunkia negalia – sukakęs senatvės pensijos amžių asmuo, kuriam pagal šį įstatymą nustatytas visiško nesavarankiškumo lygis.

Budintis globotojas – fizinis asmuo, atitinkantis Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse globėjui (rūpintojui) keliamus reikalavimus, išklauses globėjų ir tėvių mokymus ir budinčių globotojų konsultavimo kursus, pagal su globos centru sudarytą tarpusavio bendradarbiavimo ir paslaugų teikimo sutartį prižiūrintis likusius be tėvų globos vaikus, socialinę riziką patiriančius vaikus, su kuriais nėra susietas giminystės ryšiais, arba šioje sutartyje nustatytais atvejais teikiantis kitokią pagalbą vaiko tėvams, siekiant grąžinti vaiką į šeimą. Budintis globotojas vykdo veiklą pagal individualios veiklos pažymėjimą.

Globos centras – socialinių paslaugų įstaiga, kuri, įgyvendindama vaiko globėjo (rūpintojo) teises ir pareigas, pagal tarpusavio bendradarbiavimo ir paslaugų teikimo sutartį perduoda likusį be tėvų globos vaiką, socialinę riziką patiriantį vaiką prižiūrėti budinčiam globotojui, teikia ir organizuoja socialines paslaugas bei kitą pagalbą pagal poreikį vaikui ir budinčiam globotojui, taip pat kitokią pagalbą vaiko tėvams, siekiant grąžinti vaiką į šeimą.

Senyvo amžiaus asmuo – sukakęs senatvės pensijos amžių asmuo, kuris dėl amžiaus iš dalies ar visiškai yra netekęs gebėjimų savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime.

Sielovados darbuotojas – pagal darbo sutartį socialinių paslaugų įstaigoje dirbantis asmuo, turintis tradicinės religinės bendruomenės ar bendrijos leidimą arba siuntimą religinės bendruomenės ar bendrijos pavedimu teikti religinius patarnavimus ir sielovados pagalbą.

Socialinė rizika – veiksniai ir aplinkybės, dėl kurių asmenys (šeimos) patiria ar yra pavojus jiems patirti socialinę atskirtį: suaugusių šeimos narių socialinių įgūdžių tinkamai prižiūrėti ir ugdyti nepilnamečius vaikus (įvaikius) stoka ar nebuvimas; nepilnamečių vaikų (įvaikių) visapusio fizinio, protinio, dvasinio, dorovinio vystymosi ir saugumo sąlygų šeimoje neužtikrinimas; psichologinė, fizinė ar seksualinė prievarta; smurtas; išnaudojimas prekybai žmonėmis; įsitraukimas ar polinkis įsitraukti į nusikalstamą veiklą; piktnaudžiavimas alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis medžiagomis; priklausomybė nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių medžiagų, azartinių lošimų; elgetavimas, valkatavimas, benamystė; motyvacijos dalyvauti darbo rinkoje stoka ar nebuvimas.

Socialinės globos įstaiga – šio įstatymo nustatyta tvarka turinti teisę teikti socialinę globą socialinių paslaugų įstaiga.

Socialinės globos norma – Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Vyriausybė) ar jos įgaliotos institucijos patvirtinti socialinės globos teikimo vaikams, suaugusiems asmenims su negalia, senyvo amžiaus asmenims, socialinę riziką patiriantiems suaugusiems asmenims principai ir charakteristikos.

Socialinių paslaugų įstaiga – socialines paslaugas teikiantis Lietuvos Respublikoje ar kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje arba kitoje Europos ekonominės erdvės valstybėje įsisteigęs juridinis asmuo ar kita organizacija, jų padalinys, atitinkantys šiame įstatyme nustatytus reikalavimus.

Suaugęs asmuo su negalia – darbingo amžiaus asmuo, kuris dėl neįgalumo yra iš dalies ar visiškai netekęs gebėjimų savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime.

3. straipsnis. Socialinių paslaugų samprata ir tikslai

1. Socialinės paslaugos yra paslaugos, kuriomis suteikiama pagalba asmeniui (šeimai), dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčiam, neįgijusiam arba praradusiam gebėjimus ar galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime.

2. Socialinių paslaugų tikslas – sudaryti sąlygas asmeniui (šeimai) ugdyti ar stiprinti gebėjimus ir galimybes savarankiškai spręsti savo socialines problemas, palaikyti socialinius ryšius su visuomene, taip pat padėti įveikti socialinę atskirtį.

3. Socialinės paslaugos teikiamos siekiant užkirsti kelią asmens, šeimos, bendruomenės socialinėms problemoms kilti, taip pat visuomenės socialiniam saugumui užtikrinti.

4 straipsnis. Socialinių paslaugų valdymo, skyrimo ir teikimo principai

Socialinės paslaugos valdomos, skiriamos ir teikiamos vadovaujantis šiais principais:

1) bendradarbiavimo. Socialinių paslaugų valdymas, skyrimas ir teikimas remiasi asmens, šeimos, bendruomenės, organizacijų, ginančių žmonių socialinių grupių interesus ir teises, socialinių paslaugų įstaigų, savivaldybės ir valstybės institucijų bendradarbiavimu bei tarpusavio pagalba;

2) dalyvavimo. Socialinių paslaugų valdymo, skyrimo ir teikimo klausimai sprendžiami kartu su socialinių paslaugų gavėjais ir (ar) jų atstovais, organizacijomis, ginančiomis žmonių socialinių grupių interesus ir teises;

3) kompleksiskumo. Socialinių paslaugų teikimas asmeniui yra derinamas su socialinių paslaugų teikimu jo šeimai;

4) prieinamumo. Socialinės paslaugos valdomos, skiriamos ir teikiamos taip, kad būtų užtikrintas socialinių paslaugų prieinamumas asmeniui (šeimai) kuo arčiau jo gyvenamosios vietos;

5) socialinio teisingumo. Asmens (šėimos) finansinės galimybės mokėti už socialines paslaugas neturi įtakos asmens (šėimos) galimybėms gauti socialines paslaugas;

6) tinkamumo. Asmeniui (šeimai) skiriamos ir teikiamos tokios socialinės paslaugos, kurios atitinka asmens ir šėimos interesus bei nustatytus poreikius;

7) veiksmingumo. Socialinės paslaugos valdomos, skiriamos ir teikiamos siekiant gerų rezultatų ir racionaliai naudojant turimus išteklius;

8) visapusiškumo. Socialinės paslaugos valdomos, skiriamos ir teikiamos derinant jas su pinigine socialine parama, vaiko teisių apsauga, užimtumu, sveikatos priežiūra, švietimu ir ugdymu, socialinio būsto suteikimu, specialiosios pagalbos priemonėmis.

5 straipsnis. Teisė į socialines paslaugas

Gauti socialines paslaugas turi teisę:

- 1) Lietuvos Respublikos piliečiai;
- 2) užsieniečiai, tarp jų ir asmenys be pilietybės, turintys leidimą nuolat ar laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje;
- 3) kiti asmenys Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse numatytais atvejais.

1.2. Socialinių paslaugų rūšys

6 straipsnis. Socialinių paslaugų rūšys

1. Yra šių rūšių socialinės paslaugos:

- 1) bendrosios;
- 2) specialiosios.

2. Socialines paslaugas, jų turinį pagal atskiras socialinių paslaugų rūšis bei socialinių paslaugų įstaigų tipus apibrėžia socialinių paslaugų katalogas, patvirtintas Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos.

7 straipsnis. Bendrosios socialinės paslaugos

1. Bendrosios socialinės paslaugos teikiamos asmeniui (šeimai), kurio gebėjimai savarankiškai rūpintis asmeniniu (šėimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime gali būti ugdomi ar kompensuojami atskiriomis, be nuolatinės specialistų pagalbos teikiamomis paslaugomis.

2. Bendrosioms socialinėms paslaugoms priskiriamos informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo ir atstovavimo, sociokultūrinės paslaugos, transporto organizavimo, maitinimo organizavimo, aprūpinimo būtiniaisiais drabužiais ir avalyne bei kitos paslaugos.

8 straipsnis. Specialiosios socialinės paslaugos

1. Specialiosios socialinės paslaugos teikiamos asmeniui (šeimai), kurio gebėjimams savarankiškai rūpintis asmeniniu (šėimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime ugdyti ar kompensuoti bendrųjų socialinių paslaugų nepakanka.

2. Specialiosioms paslaugoms priskiriama:

- 1) socialinė priežiūra;
- 2) socialinė globa.

3. Socialinė priežiūra yra visuma paslaugų, kuriomis asmeniui (šeimai) teikiama kompleksinė pagalba, kuriai nereikia nuolatinės specialistų priežiūros.

4. Socialinei priežiūrai priskiriamos pagalbos į namus, socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo, laikino apnakvindinimo bei kitos paslaugos.

5. Socialinė globa yra visuma paslaugų, kuriomis asmeniui teikiama kompleksinė pagalba, kuriai reikia nuolatinės specialistų priežiūros.

6. Socialinė globa pagal trukmę skirstoma į dienos, trumpalaikę ir ilgalaikę.

9 straipsnis. Pagalbos pinigai

1. Savivaldybės institucijos nustatytais atvejais, kai vaikus prižiūri ar juos globoja (jais rūpinasi) vaikus globojančios šėimos, budintys globotojai arba kai bendrąsias socialines paslaugas ir socialinę priežiūrą asmeniui (šeimai) yra veiksmingiau organizuoti pinigais, vaikus globojančiai šėimai, budintiems globotojams per globos centrą arba asmeniui (šeimai) gali būti mokama piniginė išmoka – pagalbos pinigai.

2. Pagalbos pinigų mokėjimą reglamentuoja Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintas mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašas.

1.3. Socialinių paslaugų valdymas

10 straipsnis. Socialinių paslaugų valdymas ir valdymo subjektai

1. Socialinių paslaugų valdymas apima socialinių paslaugų planavimą, organizavimą, kompetencijos pasiskirstymą ir socialinių paslaugų kokybės vertinimą, priežiūrą bei kontrolę valstybės ir vietos savivaldos lygmenimis.

2. Pagrindinės socialinių paslaugų valdymo institucijos yra:

- 1) Socialinės apsaugos ir darbo ministerija;
- 2) savivaldybės;

3) Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Socialinių paslaugų priežiūros departamentas).

11 straipsnis. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos kompetencija

1. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija įgyvendina valstybės socialinių paslaugų politiką:

1) pagal savo kompetenciją teikia Vyriausybei siūlymus dėl valstybės socialinių paslaugų sistemos ir socialinio darbo vystymo kryptių ir rengia teisės aktų projektus dėl asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymo, socialinių paslaugų skyrimo, teikimo, finansavimo, mokėjimo už socialines paslaugas, socialinės globos normų, socialinės globos įstaigų licencijavimo, socialinių darbuotojų, socialinių darbuotojų padėjėjų profesinės kvalifikacijos kėlimo ir veiklos reglamentavimo ir kt.;

2) analizuoja ir vertina socialinių paslaugų būklę šalyje ir teikia siūlymus savivaldybėms dėl socialinių paslaugų planavimo, organizavimo;

3) analizuoja socialinių darbuotojų poreikius tobulinti profesinę kompetenciją, organizuoja socialinių darbuotojų praktinės veiklos vertinimą;

4) rengia ir įgyvendina valstybės socialinių paslaugų programas ir projektus.

2. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ar jos įgaliota institucija steigia, reorganizuoja ar likviduoja socialinės globos įstaigas, kurios teikia gyventojams ilgalaikę ar trumpalaikę socialinę globą, reikalingą ne kiekvienoje savivaldybės teritorijoje.

13 straipsnis. Savivaldybės kompetencija (12 straipsnis. Neteko galios nuo 2010-07-01)

1. Savivaldybė atsako už socialinių paslaugų teikimo savo teritorijos gyventojams užtikrinimą planuodama ir organizuodama socialines paslaugas, kontroliuodama bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybę.

2. Savivaldybė planuoja socialines paslaugas:

1) vertina ir analizuoja gyventojų socialinių paslaugų poreikius;

2) pagal gyventojų poreikius prognozuoja ir nustato socialinių paslaugų teikimo mastą ir rūšis;

3) vertina ir nustato socialinių paslaugų finansavimo poreikį.

3. Socialinių paslaugų teikimo mastui ir rūšims pagal gyventojų poreikius nustatyti savivaldybė kasmet sudaro ir tvirtina socialinių paslaugų planą. Socialinių paslaugų planas sudaromas vadovaujantis Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtinta socialinių paslaugų planavimo metodika.

4. Savivaldybė organizuoja socialines paslaugas asmenims (šeimoms):

1) organizuoja asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymą;

2) pagal nustatytą asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikį skiria socialines paslaugas asmeniui (šeimai);

3) vertina asmens (šeimos) finansines galimybes mokėti už socialines paslaugas ir nustato asmens (šeimos) mokėjimo už socialines paslaugas dydį;

4) viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų nustatyta tvarka perka socialines paslaugas savo teritorijos gyventojams;

5) jeigu reikia, teisės aktų, reglamentuojančių valstybės ir savivaldybių turto valdymą, naudojimą ir disponavimą, nustatyta tvarka perduoda savivaldybei priklausančias patalpas socialinių paslaugų įstaigoms panaudos pagrindais laikinai neatlygintinai valdyti ir naudotis;

6) steigia, reorganizuoja ir likviduoja socialinių paslaugų įstaigas bei užtikrina jų funkcionavimą;

7) parenka vaikus galinčias globoti šeimas ir jas prižiūri;

8) rengia ir įgyvendina savivaldybės socialinių paslaugų priemones, numatytas savivaldybės strateginiame plėtros plane ir (arba) strateginiame veiklos plane.

5. Savivaldybė steigia savo naujas socialinių paslaugų įstaigas tik tais atvejais, kai kitos socialinių paslaugų įstaigos neteikia ar teikia nepakankamai, ar negali teikti gyventojams ekonomiškai ir geros kokybės tų socialinių paslaugų, kurioms yra nustatytas savivaldybės teritorijos gyventojų poreikis.

6. Savivaldybė kontroliuoja jos teritorijoje teikiamų bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybę.

7. Savivaldybė informuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją ir gyventojus apie jos teritorijoje teikiamas socialines paslaugas. Duomenis apie gyventojams skirtas, teikiamas ar neskirtas (nurodydamos jų neskyrimo priežastis) socialines paslaugas savivaldybės teikia Socialinės paramos šeimai informacinėje sistemoje (SPIS).

8. Kiekvienos savivaldybės administracijoje turi veikti padalinys, planuojantis socialines paslaugas, administruojantis socialinių paslaugų organizavimą ir bendrųjų socialinių paslaugų bei socialinės priežiūros kokybės kontrolę.

14 straipsnis. Socialinių paslaugų priežiūros departamento kompetencija

Socialinių paslaugų priežiūros departamentas vertina, prižiūri ir kontroliuoja socialinių paslaugų kokybę:

1) teikia metodinę pagalbą dėl socialinės globos normų taikymo;

2) teikia metodinę pagalbą savivaldybėms dėl socialinės priežiūros šeimoms organizavimo, taip pat dėl bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybės kontrolės;

3) formuoja bendrą socialinės globos normų ir bendrosioms socialinėms paslaugoms bei socialinei priežiūrai keliamų reikalavimų taikymo praktiką;

4) vadovaudamasis socialinės globos normomis, vertina socialinės globos kokybę;

5) išduoda licencijas teikti socialinę globą, sustabdo ir naikina jų galiojimą;

6) tikrina, kaip laikomasi licencijuojamos veiklos sąlygų;

7) kontroliuoja asmens (šeimoms) socialinių paslaugų, finansuojamų iš valstybės biudžeto specialiųjų tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams, poreikio nustatymą, jų skyrimą, teikimą bei asmens (šeimoms) finansinių galimybių mokėti už šias paslaugas vertinimą;

8) atlieka įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytas funkcijas.

14¹ straipsnis. Lietuvos statistikos departamento kompetencija

Lietuvos statistikos departamentas kiekvienais metais pagal suderintą su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija statistinių rodiklių sąrašą atlieka statistinį socialinių paslaugų tyrimą, rengia ir skelbia statistinę informaciją apie socialines paslaugas.

1.4. Socialinių paslaugų skyrimas

15 straipsnis. Kreipimasis dėl socialinių paslaugų skyrimo asmeniui (šeimai)

1. Dėl socialinių paslaugų, kurių teikimą finansuoja savivaldybė iš savo biudžeto lėšų ar iš valstybės biudžeto specialių tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams, skyrimo asmuo (vienas iš suaugusių šeimos narių) ar jo globėjas, rūpintojas raštišku prašymu kreipiasi į asmens (šeimos) gyvenamosios vietos savivaldybę.

2. Išskirtiniais atvejais, kai asmuo (šeima) patiria fizinį ar psichologinį smurtą arba kyla grėsmė jo fiziniam ar emociniam saugumui, dėl bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros skyrimo asmuo (vienas iš suaugusių šeimos narių) ar jo globėjas, rūpintojas gali kreiptis ir į kitą, ne asmens (šeimos) gyvenamosios vietos, savivaldybę.

3. Veikdami asmens (šeimos) ar visuomenės socialinio saugumo interesais, prašymą dėl socialinių paslaugų skyrimo asmeniui (šeimai) gali pateikti bendruomenės nariai ar kiti suinteresuoti asmenys, nurodę priežastį, dėl kurios asmuo (vienas iš suaugusių šeimos narių) ar jo globėjas, rūpintojas negali to padaryti pats.

4. Švietimo ir ugdymo, sveikatos priežiūros, socialinių paslaugų įstaigų, policijos ir kitų institucijų darbuotojai, turintys duomenų apie socialinių paslaugų asmeniui (šeimai) reikalingumą, privalo apie tai nedelsdami informuoti asmens (šeimos) gyvenamosios vietos savivaldybę. Šiuo atveju klausimas dėl socialinių paslaugų skyrimo svarstomas be asmens (vieno iš suaugusių šeimos narių) ar jo globėjo, rūpintojo prašymo.

16 straipsnis. Asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymas

1. Asmens socialinių paslaugų poreikis nustatomas individualiai pagal asmens nesavarankiškumą bei galimybes savarankiškumą ugdyti ar kompensuoti asmens interesus ir poreikius atitinkančiomis socialinėmis paslaugomis.

2. Asmens nesavarankiškumas vertinamas kompleksiškai pagal asmens amžių, organizmo funkcinis sutrikimus, socialinę riziką ir su šiais veiksniais susijusius gebėjimus bei motyvaciją spręsti savo socialines problemas ir šeimos galimybes rūpintis asmeniu, kitas ypatybes, turinčias įtakos asmens gebėjimui rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ar dalyvauti visuomenės gyvenime.

3. Nustatant asmens socialinės globos poreikį, įvertinamas asmens nesavarankiškumo lygis.

4. Asmens nesavarankiškumas gali būti dviejų lygių:

- 1) dalinis;
- 2) visiškas.

5. Šeimos socialinių paslaugų poreikis nustatomas kompleksiskai vertinant šeimos narių gebėjimus, galimybes ir motyvaciją spręsti savo šeimos socialines problemas, palaikyti ryšius su visuomene bei galimybes tai ugdyti ar kompensuoti šeimos interesus ir poreikius atitinkančiomis bendrosiomis socialinėmis paslaugomis ar socialine priežiūra.

6. Asmens (šeimos), pageidaujančio gauti socialines paslaugas, kurias finansuoja savivaldybė iš savo biudžeto lėšų ar iš valstybės biudžeto specialių tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams, socialinių paslaugų poreikį nustato socialiniai darbuotojai, paskirti savivaldybės institucijos nustatyta tvarka.

7. Asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikį socialinių paslaugų teikimo laikotarpiu periodiškai peržiūri socialinių paslaugų įstaigų socialiniai darbuotojai.

8. Sveikatos priežiūros, švietimo ir ugdymo įstaigų, policijos ir kitų institucijų darbuotojai bei kiti asmenys privalo socialiniam darbuotojui teikti išvadas, būtinas asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikiui nustatyti.

9. Asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymą, socialinių paslaugų skyrimą, sustabdymą ir nutraukimą reglamentuoja Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtinti asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikio nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašas bei socialinės globos poreikio vaikui, suaugusiam asmeniui su negalia, senyvo amžiaus asmeniui, socialinę riziką patiriančiam suaugusiam asmeniui nustatymo metodikos.

17 straipsnis. Sprendimas dėl socialinių paslaugų skyrimo asmeniui (šeimai)

Sprendimas dėl socialinių paslaugų, kurių teikimą finansuoja savivaldybė iš savo biudžeto lėšų ar iš valstybės biudžeto specialių tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams, asmeniui (šeimai) skyrimo, sustabdymo ir nutraukimo priimamas socialinio darbuotojo, nustačiusio asmens (šeimos) socialinių paslaugų poreikį, teikimu savivaldybės institucijos nustatyta tvarka.

1.5. Socialinių paslaugų teikimas

18 straipsnis. Bendrosios socialinių paslaugų teikimo asmeniui (šeimai) nuostatos

1. Socialinės paslaugos asmeniui (šeimai) teikiamos atsižvelgiant į individualius asmens (šeimos) interesus ir poreikius, nustatytus pagal šio įstatymo 16 straipsnio nuostatas, ir nuolat vertinant teikiamų socialinių paslaugų veiksmingumą asmens (šeimos) galimybėms ir gebėjimams rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ar dalyvauti visuomenės gyvenime ugdyti ar kompensuoti.

2. Socialinės paslaugos socialinę riziką patiriančiam vaikui, likusiam be tėvų globos vaikui teikiamos kuriant saugią ir sveiką vaiko ugdymosi ir vystymosi aplinką, formuojant savarankiško gyvenimo įgūdžius, atkuriant, palaikant ir stiprinant socialinius ryšius su šeima, artimaisiais, visuomene ir organizuojant su švietimu ir ugdymu suderintą pagalbą bei išnaudojant visas galimybes, kad vaikas gyventų šeimoje.

3. Socialinės paslaugos vaikui su negalia teikiamos sudarant sąlygas jam gyventi savo šeimoje, augti sveikoje ir saugioje aplinkoje ir organizuojant pagalbą, suderintą su švietimu ir ugdymu, asmens sveikatos priežiūra ir specialiosios pagalbos priemonėmis. Tai turi padėti vaikui su negalia formuoti savarankiško gyvenimo įgūdžius, palaikyti ir stiprinti socialinius ryšius su šeima, artimaisiais ir visuomene.

4. Socialinės paslaugos suaugusiam asmeniui su negalia teikiamos sudarant sąlygas jam gyventi savo namuose, šeimoje ir organizuojant pagalbą, suderintą su švietimu ir ugdymu, užimtumu, asmens

sveikatos priežiūra ir specialiosios pagalbos priemonėmis, padedančią ugdyti ar kompensuoti jo gebėjimus rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti darbo rinkoje.

5. Socialinės paslaugos senyvo amžiaus asmeniui teikiamos sudarant sąlygas kuo ilgiau jam gyventi savo namuose, šeimoje, savarankiškai tvarkyti savo buitį ir organizuojant pagalbą, suderintą su užimtumu, asmens sveikatos priežiūra ir specialiosios pagalbos priemonėmis, padedančią palaikyti socialinius ryšius su šeima, artimaisiais ir visuomene.

6. Socialinės paslaugos asmeniui su sunkia negalia teikiamos užtikrinant saugią ir sveiką aplinką, žmogaus orumą atitinkančią pagalbą, suderintą su asmens sveikatos priežiūra, nuolatine slauga ir nuolatine priežiūra (pagalba), kitomis specialiosios pagalbos priemonėmis, švietimu ir ugdymu, padedančią kompensuoti prarastą savarankiškumą bei gebėjimus palaikyti socialinius ryšius su šeima ir visuomene.

7. Socialinės paslaugos socialinę riziką patiriančiam suaugusiam asmeniui teikiamos padedant ugdyti socialinius įgūdžius ir stiprinti motyvaciją įveikti iškilusias socialines problemas ir organizuojant pagalbą, suderintą su švietimo ir ugdymo, užimtumo, sveikatos priežiūros priemonėmis, užtikrinančią rūpinimąsi asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvavimą darbo rinkoje.

8. Socialinės paslaugos šeimai teikiamos padedant ugdyti suaugusių šeimos narių, įskaitant tuos šeimos narius, kuriems laikinai apribota tėvų valdžia, ar tuos tėvus, kurių vaikams nustatyta laikinoji globa (rūpyba), socialinius įgūdžius ir stiprinti motyvaciją kurti saugią, sveiką ir darnią aplinką savo namuose, šeimoje, palaikyti socialinius ryšius su visuomene ir užtikrinti šioje šeimoje augančių vaikų visapusišką vystymąsi ir ugdymą bei organizuojant su sveikatos priežiūra, užimtumu, švietimu ir ugdymu suderintą ir koordinuotai teikiamą pagalbą, o jeigu tėvų valdžia apribota, – sudaryti sąlygas tėvų (tėvo ar motinos) elgesio pokyčiams, kurie leistų gražinti vaiką į šeimą. Teikiant socialines paslaugas šeimai, turi būti užtikrinamas socialinių paslaugų teikimas ir vaikams.

9. Vaikus globojančiai šeimai, globėjams (rūpintojams), budintiems globotojams, įtėviams ir šeimynų dalyviams ar besirengiantiems jais tapti asmenims kiekvienoje savivaldybėje nuolat teikiama Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atestuotų asmenų ir kitų specialistų pagalba, užtikrinanti jų prižiūrimumą, globojamų (rūpinamų) ar įvaikintų vaikų visapusišką vystymąsi ir ugdymą.

19 straipsnis. Socialinių paslaugų teikėjai

1. Bendrąsias socialines paslaugas, socialinę priežiūrą teikia tos socialinių paslaugų įstaigos, kurių veiklos sritis yra socialinių paslaugų teikimas ir kurių teikiamos socialinės paslaugos atitinka teisės aktų reglamentuotus bendrosioms socialinėms paslaugoms, socialinei priežiūrai keliamus reikalavimus.

2. Socialinę globą teikia tos socialinės globos įstaigos, kurių veiklos sritis yra socialinių paslaugų teikimas, o jų teikiama socialinė globa atitinka socialinės globos normas, jos turi licenciją teikti socialinę globą (toliau – licencija).

3. Vaikus globojanti šeima, budintis globotojas turi atitikti teisės aktų nustatytus reikalavimus ir turėti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atestuotų asmenų išvadą apie vaikus globojančios šeimos, budinčio globotojo tinkamumą globoti (rūpintis) vaikus (vaikais).

4. Socialinių paslaugų įstaigoje dirba socialiniai darbuotojai, socialinių darbuotojų padėjėjai ir kiti socialinių paslaugų srities darbuotojai, kurių pareigybių sąrašą tvirtina socialinės apsaugos ir darbo ministras, taip pat švietimo, sveikatos priežiūros specialistai ir kiti darbuotojai.

5. Socialinių paslaugų įstaigoje gali dirbti sielovados darbuotojas. Sielovados darbuotojas netenka teisės dirbti sielovados darbą, kai tradicinė religinė bendruomenė ar bendrija atšaukia leidimą arba siuntimą.

6. Socialinės globos įstaigos vadovas privalo turėti aukštąjį išsilavinimą ir nuolat tobulinti savo profesinę kompetenciją socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka.

7. Europos Sąjungos valstybėse išduoti leidimai, licencijos, kvalifikacijos reikalavimus patvirtinantys dokumentai teisės aktų nustatyta tvarka pripažįstami tinkamais verstis socialinėmis paslaugomis Lietuvos Respublikoje.

8. Kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje arba Europos ekonominės erdvės valstybėje įsisteigusiai socialinės globos įstaigai, siekiančiai Lietuvos Respublikoje teikti socialinę globą, reikalavimas turėti licenciją Lietuvos Respublikoje netaikomas, jeigu ji turi licenciją (leidimą) teikti socialinę globą pagal savo įsisteigimo valstybės teisės aktus.

20 straipsnis. Socialinis darbas

1. Socialinis darbas yra profesinė veikla, kuri įgalina žmones, šeimas, bendruomenes ir visuomenę spręsti tarpusavio santykių ir socialines problemas, skatindama socialinę kaitą, gerindama gyvenimo kokybę ir stiprindama solidarumą bei socialinį teisingumą.

2. Socialinį darbą dirba socialiniai darbuotojai.

3. Dirbti socialiniu darbuotoju turi teisę:

1) asmuo, įgijęs socialinio darbo kvalifikacinį (profesinio bakalauro, bakalauro, magistro) laipsnį, arba

2) asmuo, iki 2014 m. gruodžio 31 d. įgijęs kitą kvalifikacinį (profesinio bakalauro, bakalauro, magistro) laipsnį ir socialinio darbuotojo kvalifikaciją ar baigęs socialinio darbo studijų programą, ar socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka baigęs socialinio darbuotojo praktinei veiklai pasirengti skirtus mokymus, arba

3) asmuo, įgijęs socialinės pedagogikos kvalifikacinį (profesinio bakalauro, bakalauro, magistro) laipsnį ar socialinio pedagogo kvalifikaciją, jeigu jis dirbs su vaikais ir (arba) šeimomis.

4. Socialinis darbuotojas socialinių paslaugų teikimo tikslais turi teisę tvarkyti asmens duomenis, įskaitant ypatingus asmens duomenis, susijusius su sveikatos būkle ar teistumu, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymu.

5. Socialinis darbuotojas nuolat, ne mažiau kaip 16 akademinų valandų per kalendorinius metus, tobulina profesinę kompetenciją, jo praktinė veikla vertinama socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka.

6. Europos Sąjungos valstybėje narėje, Europos ekonominės erdvės valstybėje ar Šveicarijos Konfederacijoje išduoti aukštojo mokslo diplomai, diplomai, pažymėjimai ir kiti kvalifikaciją patvirtinantys dokumentai teisės aktų nustatyta tvarka pripažįstami tinkamais, kad juos įgijusieji dirbtų socialiniais darbuotojais Lietuvos Respublikoje.

7. Šio straipsnio 3 ir 4 dalies reikalavimai netaikomi iš kitos Europos Sąjungos valstybės narės, Europos ekonominės erdvės valstybės ar Šveicarijos Konfederacijos ne ilgiau kaip 2 metams komandiruojamam į Lietuvos Respubliką socialiniam darbuotojui, jeigu jis atitinka darbovietės, iš kurios yra siunčiamas, įsisteigimo valstybės teisės aktuose nustatytus reikalavimus.

1.6. Socialinės globos įstaigų licencijavimas

21 straipsnis. Veiklos licencijos

1. Lietuvos Respublikoje ar kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje arba kitoje Europos ekonominės erdvės valstybėje įsisteigusiam juridiniam asmeniui ar kitai organizacijai, jų padaliniai, pageidaujantiems teikti socialinę globą (toliau – įstaiga), gali būti išduodamos licencijos teikti socialinę globą socialinės globos įstaigoje (toliau – institucinė socialinė globa) arba asmens namuose.

2. Įstaigai gali būti išduodamos šių rūšių veiklos licencijos:

1) institucinės socialinės globos (dienos) vaikams su negalia, suaugusiems asmenims su negalia, senyvo amžiaus asmenims;

2) institucinės socialinės globos (ilgalaikės, trumpalaikės) vaikams socialinės globos įstaigoje, išskyrus šeimyną;

3) institucinės socialinės globos (ilgalaikės, trumpalaikės) suaugusiems asmenims su negalia, senyvo amžiaus asmenims;

4) institucinės socialinės globos (trumpalaikės) socialinę riziką patiriantiems suaugusiems asmenims;

5) institucinės socialinės globos (ilgalaikės, trumpalaikės) vaikams šeimynoje;

6) socialinės globos vaikams su negalia, suaugusiems asmenims su negalia, senyvo amžiaus asmenims namuose.

3. Įstaigai gali būti išduodama licencija vykdyti kelių šio straipsnio 2 dalyje nurodytų rūšių veiklą.

22 straipsnis. Licencijas išduodanti institucija ir licencijuojamos veiklos sąlygų laikymosi priežiūrą ir kontrolę atliekanti institucija

Licencijas išduoda, jų galiojimą sustabdo, galiojimo sustabdymą panaikina ir galiojimą panaikina, prižiūri ir kontroliuoja, kaip laikomasi licencijuojamos veiklos sąlygų, Socialinių paslaugų priežiūros departamentas, vadovaudamasis šiuo įstatymu ir kitais teisės aktais.

1.7. Mokėjimas už socialines paslaugas

26 straipsnis. Bendrosios mokėjimo už socialines paslaugas nuostatos

1. Mokėjimo už socialines paslaugas dydis nustatomas atsižvelgiant į teikiamų asmeniui (šeimai) socialinių paslaugų rūšį ir į asmens (šeimoms) finansines galimybes mokėti už socialines paslaugas.

2. Mokėjimo už socialines paslaugas dydis negali viršyti asmeniui (šeimai) teikiamų socialinių paslaugų išlaidų dydžio.

3. Asmens (šeimoms) mokėjimo už socialines paslaugas dydį nustato savivaldybė, vadovaudamasi Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintu mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašu.

4. Asmeniui (šeimai), teisės aktų nustatyta tvarka gaunančiam (gaunančiai) socialinę pašalpą, arba asmeniui (šeimai), kurio (kurios) pajamos (vidutinės šeimos pajamos, tenkančios vienam asmeniui) yra mažesnės už valstybės remiamų pajamų dvigubą dydį, bendrosios socialinės paslaugos ir socialinė priežiūra teikiamos nemokamai, išskyrus atvejus, kai šis asmuo yra patiriantis socialinę riziką suaugęs asmuo, kuris ilgiau kaip mėnesį per kalendorinius metus gyvena socialinių paslaugų įstaigoje ir joje gauna socialinę priežiūrą.

5. Savivaldybė turi teisę atleisti asmenį (šeimą) nuo mokėjimo už socialines paslaugas ir kitais, šio straipsnio 4 dalyje nenustatytais, atvejais.

6. Mokėjimo šaltiniai yra asmens (šėimos) pajamos, turtas, išreikštas pinigais, asmens suaugusių vaikų, kitų suinteresuotų asmenų piniginės lėšos, skirtos asmeniui (šeimai) teikiamų socialinių paslaugų išlaidoms apmokėti.

7. Asmens (šėimos) ir savivaldybės tarpusavio teisės ir pareigos dėl mokėjimo už socialines paslaugas reglamentuojamos rašytine sutartimi.

8. Šio skirsnio nuostatos taikomos mokėjimui už tas socialines paslaugas, kurias planuoja ir savivaldybės teritorijos gyventojams organizuoja savivaldybė ir kurių teikimą finansuoja savivaldybė iš savo biudžeto lėšų ar iš valstybės biudžeto specialių tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams.

27 straipsnis. Asmens (šėimos) finansinių galimybių mokėti už socialines paslaugas vertinimas

1. Asmuo (vienas iš suaugusių šėimos narių), pageidaujantis gauti socialines paslaugas, ar jo globėjas, rūpintojas turi pateikti informaciją apie asmens (šėimos) turimas pajamas, išvardytas šio įstatymo 30 straipsnyje.

2. Asmuo, pageidaujantis gauti ilgalaikę socialinę globą, ar jo globėjas, rūpintojas turi pateikti informaciją apie asmens turimas pajamas, nurodytas šio įstatymo 30 straipsnyje, ir turtą, nurodytą šio įstatymo 31 straipsnyje.

3. Informacija apie asmens (šėimos) pajamas ir turtą pateikiama raštu, užpildant paraišką, kurioje nurodomi asmens duomenys, jo (šėimos narių) veiklos pobūdis ir kita finansinėms galimybėms mokėti už socialines paslaugas įvertinti būtina informacija.

4. Asmens (šėimos) finansinės galimybės mokėti už socialines paslaugas vertinamos asmens (šėimos) gyvenamosios vietos savivaldybės, kurioje buvo nustatytas asmens (šėimos) socialinių paslaugų poreikis, institucijos nustatyta tvarka.

5. Asmuo (vienas iš suaugusių šėimos narių), gaunantis socialines paslaugas, ar jo globėjas, rūpintojas privalo pranešti savivaldybei apie asmens (šėimos) pajamų, turto pasikeitimus, įvykusius per šių paslaugų gavimo laikotarpį.

28 straipsnis. Mokėjimo už bendrąsias socialines paslaugas dydis

1. Mokėjimo už bendrąsias socialines paslaugas dydis apskaičiuojamas savivaldybės institucijos nustatyta tvarka.

2. Informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo ir atstovavimo interesais paslaugos teikiamos nemokamai.

29 straipsnis. Mokėjimo už specialiąsias socialines paslaugas dydis

1. Mokėjimo už socialinę priežiūrą dydis nustatomas atsižvelgiant į asmens (šeimoms) pajamas.
2. Mokėjimo už socialinę priežiūrą dydis asmeniui neturi viršyti 20 procentų asmens pajamų.
3. Tais atvejais, kai socialinė priežiūra teikiama šeimai, mokėjimo dydis neturi viršyti 20 procentų šeimos pajamų.
4. Mokėjimo už dienos ar trumpalaikę socialinę globą dydis nustatomas atsižvelgiant į asmens pajamas.
5. Jei asmuo gyvena vienas arba šeimoje, kurios pajamos vienam šeimos nariui neviršija 3 valstybės remiamų pajamų dydžio, mokėjimo už jam teikiamą dienos socialinę globą dydis neturi viršyti 20 procentų asmens pajamų.
6. Jei asmuo gyvena šeimoje ir šios šeimos pajamos vienam šeimos nariui viršija 3 valstybės remiamų pajamų dydį, mokėjimo dydis už jam teikiamą dienos socialinę globą neturi viršyti 50 procentų asmens pajamų.
7. Mokėjimo už trumpalaikę socialinę globą dydis neturi viršyti 80 procentų asmens pajamų. Tais atvejais, kai asmuo pagal Lietuvos Respublikos tikslinių kompensacijų įstatymą gauna slaugos ar priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinę kompensaciją, 100 procentų šios kompensacijos skiriama mokėjimui už trumpalaikę socialinę globą padengti.
8. Mokėjimo už ilgalaikę socialinę globą dydis nustatomas atsižvelgiant į asmens pajamas ir turtą.
9. Mokėjimo už ilgalaikę socialinę globą suaugusiam asmeniui dydis neturi viršyti 80 procentų asmens pajamų, jeigu asmens turto vertė yra mažesnė už jo gyvenamosios vietos savivaldybėje nustatytą turto vertės normatyvą. Tais atvejais, kai asmuo pagal Tikslinių kompensacijų įstatymą gauna slaugos ar priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinę kompensaciją, 100 procentų šios kompensacijos skiriama mokėjimui už ilgalaikę socialinę globą padengti.
10. Jei suaugusio asmens turto vertė yra didesnė už jo gyvenamosios vietos savivaldybėje nustatytą turto vertės normatyvą, mokėjimo už ilgalaikę socialinę globą suaugusiam asmeniui dydis per mėnesį padidėja vienu procentu, skaičiuojant nuo turto vertės, viršijančios normatyvą.
11. Mokėjimo už ilgalaikę socialinę globą vaikui su negalia dydis neturi viršyti 80 procentų jo pajamų. Tais atvejais, kai vaikas su negalia pagal Tikslinių kompensacijų įstatymą gauna slaugos ar priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinę kompensaciją, 100 procentų šios kompensacijos skiriama mokėjimui už ilgalaikę socialinę globą padengti.
12. Socialinė globa likusiam be tėvų globos vaikui ir socialinę riziką patiriančiam vaikui teikiama nemokamai.

30 straipsnis. Asmens (šeimos) pajamos ir jų apskaičiavimas

1. Nustatant asmens finansines galimybes mokėti už socialines paslaugas, įskaitomos šios asmens gaunamos pajamos:
  - 1) su darbo ar tarnybos santykiais susijusios pajamos, įskaitant išeitines išmokas ir kompensacijas;
  - 2) individualios įmonės savininko, tikrosios ūkinės bendrijos, komanditinės ūkinės bendrijos tikrojo nario, mažosios bendrijos nario pajamos, gautos iš šios įmonės ar bendrijos apmokestinto pelno;

3) individualios veiklos pajamos;

4) autorinis atlyginimas;

5) išmokos žemės ūkio veiklai ar pajamos iš žemės ūkio veiklos, išskyrus pajamas iš žemės ūkio naudmenų, kurių bendras plotas neviršija 1 hektaro;

6) pensijos, pensijų išmokos ir vietoj pensijų mokamos kompensacijos, rentos;

7) šalpos išmokos, mokamos pagal Lietuvos Respublikos šalpos pensijų įstatymą, ir slaugos ar priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinės kompensacijos bei tikslinis priedas, mokami pagal Tikslinių kompensacijų įstatymą;

8) ligos, profesinės reabilitacijos, motinystės, tėvystės, vaiko priežiūros išmokos, statutiniams valstybės tarnautojams (pareigūnams) ir krašto apsaugos sistemos kariams laikinojo nedarbingumo, nėštumo ir gimdymo atostogų, tėvystės atostogų ar atostogų vaikui prižiūrėti laikotarpiais išmokėtos išmokos;

9) nedarbo socialinio draudimo išmokos, mokamos pagal Nedarbo socialinio draudimo įstatymą;

10) palūkanos;

11) dividendai;

12) vaiko išlaikymo periodinės išmokos, mokamos pagal Civilinį kodeksą;

13) išmokos, mokamos pagal Lietuvos Respublikos vaikų išlaikymo išmokų įstatymą;

14) turto nuomos pajamos;

15) netekto darbingumo periodinės kompensacijos, mokamos pagal Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymą arba Žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimo profesine liga laikinąjį įstatymą;

16) žalos atlyginimo periodinės išmokos, mokamos pagal Civilinį kodeksą;

17) stipendija, išskyrus socialinę stipendiją;

18) transporto išlaidų kompensacija (tais atvejais, kai teikiamos transporto organizavimo paslaugos ar institucinė socialinė globa);

19) išmoka vaikui, išmoka besimokančio ar studijuojančio asmens vaiko priežiūrai, išmoka gimus vienu metu daugiau kaip vienam vaikui, išmoka privalomosios pradinės karo tarnybos kario vaikui, mokamos pagal Išmokų vaikams įstatymą;

20) socialinės pašalpos, mokamos pagal Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymą.

2. Nustatant šeimos finansines galimybes mokėti už socialines paslaugas, kai socialinės paslaugos teikiamos šeimai, į šeimos pajamas įskaitomos šio straipsnio 1 dalies 1–6 punktuose nurodytos šeimos narių gaunamos pajamos.

3. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytos pajamos imamos po apmokestinimo gyventojų pajamų mokesčiu ir išskaičius valstybinio socialinio draudimo įmokas.

4. Šio straipsnio 1 dalies 5 punkte nurodytos pajamos įskaitomos tik esant žemės ūkio veiklos apskaitos dokumentams.

5. Asmens (šeimos) pajamos nustatomos skaičiuojant 3 paskutinių iki kreipimosi dėl socialinių paslaugų skyrimo mėnesių pajamų vidurkį.

6. Nustatant vienam šeimos nariui tenkančias šeimos pajamas, kai socialinės paslaugos teikiamos šeimoje gyvenančiam asmeniui, šio asmens pajamų, nurodytų šio straipsnio 1 dalyje, ir visų šeimos narių pajamų, nurodytų šio straipsnio 1 dalies 1–6 punktuose, suma dalijama iš visų šeimos narių skaičiaus.

7. Asmens (šeimos) pajamos apskaičiuojamos vadovaujantis Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintu mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašu.

31 straipsnis. Asmens turtas ir jo apskaičiavimas

1. Nustatant asmens finansines galimybes mokėti už ilgalaikę socialinę globą, įskaitomas šis asmens nuosavybės teise turimas ar per praėjusius 12 mėnesių iki kreipimosi dėl socialinių paslaugų skyrimo ar asmens finansinių galimybių mokėti už ilgalaikę socialinę globą vertinimo turėtas turtas:

- 1) statiniai, įskaitant nebaigtus statyti;
- 2) privalomos registruoti transporto priemonės;
- 3) privaloma registruoti žemės ūkio technika;
- 4) žemė (įskaitant užimtą miško ir vandens telkinių);
- 5) akcijos, obligacijos, vekseliai ir kiti vertybiniai popieriai;
- 6) piniginės lėšos.

2. Tais atvejais, kai asmeniui šio straipsnio 1 dalyje išvardytas turtas priklauso bendrosios jungtinės nuosavybės teise, į asmens turtą įskaitoma jam tenkanti šio turto dalis.

3. Tais atvejais, kai asmuo gyvena su šeima ir (arba) artimaisiais giminaičiais ir šios šeimos ir (arba) artimųjų giminaičių gyvenamoji patalpa, kurioje jie ne trumpiau kaip vienus metus yra deklaravę savo gyvenamąją vietą, yra asmens nuosavybės teise turimas turtas, šios patalpos į asmens turtą neįskaitomos.

4. Asmens turtas apskaičiuojamas vadovaujantis Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintu mokėjimo už socialines paslaugas tvarkos aprašu.

32 straipsnis. Asmens turto vertės ir turto vertės normatyvo nustatymas

1. Turto normatyvas asmeniui yra 12 kvadratinų metrų būsto naudingojo ploto.

2. Turto vertės normatyvas nustatomas turto normatyvą dauginant iš asmens gyvenamosios vietos nekilnojamojo turto ploto vieneto normatyvinės vertės piniginei socialinei paramai nepasiturintiems gyventojams gauti.

3. Turto vertės normatyvui nustatyti taikomos valstybės įmonės Registrų centro nustatomos ir šios įmonės interneto svetainėje skelbiamos nekilnojamojo turto ploto vieneto normatyvinės vertės piniginei socialinei paramai nepasiturintiems gyventojams gauti pagal kiekvienų metų sausio 1 dienos vidutines

nekilnojamojo turto rinkos vertes Lietuvos miestuose ir savivaldybių centruose, kitose savivaldybių teritorijose.

1.8. Socialinių paslaugų finansavimas

33 straipsnis. Bendrosios socialinių paslaugų finansavimo nuostatos

1. Socialinės paslaugos finansuojamos iš valstybės, savivaldybių biudžetų lėšų, socialinių paslaugų įstaigų lėšų, Europos Sąjungos struktūrinių fondų, užsienio fondų, paramos (aukų), asmens (šeimoms) mokėjimo už socialines paslaugas ir kitų lėšų.

2. Valstybės ir savivaldybių biudžetuose turi būti planuojamos lėšos, reikalingos socialinėms paslaugoms teikti, socialinių paslaugų programoms ir projektams įgyvendinti, investicijoms į socialinių paslaugų plėtrą (statyboms, renovacijai, žmonių išteklių plėtrai, pažangioms ir novatoriškoms socialinėms paslaugoms diegti ir kt.) finansuoti.

3. Socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodiką tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

34 straipsnis. Socialinių paslaugų, kurias planuoja ir savivaldybės teritorijos gyventojams organizuoja savivaldybė, finansavimo šaltiniai

1. Bendrosios socialinės paslaugos ir socialinė priežiūra senyvo amžiaus asmenims, suaugusiems asmenims su negalia, vaikams su negalia, socialinę riziką patiriantiems vaikams, socialinę riziką patiriantiems suaugusiems asmenims ir jų šeimoms finansuojamos iš savivaldybės biudžeto lėšų.

2. Socialinė priežiūra šeimoms finansuojama iš savivaldybės biudžeto lėšų ir iš valstybės biudžeto specialių tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams.

3. Socialinė globa senyvo amžiaus asmenims, suaugusiems asmenims su negalia, vaikams su negalia (išskyrus asmenis su sunkia negalia), socialinę riziką patiriantiems vaikams, socialinę riziką patiriantiems suaugusiems asmenims finansuojamos iš savivaldybės biudžeto lėšų.

4. Socialinė globa asmenims su sunkia negalia finansuojama iš valstybės biudžeto specialių tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams.

5. Socialinė globa likusiems be tėvų globos vaikams finansuojama iš savivaldybės biudžeto lėšų ir iš valstybės biudžeto lėšų, skirtų globos (rūpybos) išmokai pagal išmokų vaikams įstatymą mokėti.

6. Vaikų priežiūra ar globa (rūpyba) vaikus globojančioje šeimoje, pas budintį globotoją, taip pat globos centro vykdoma vaikų globa (rūpyba) ir kitos teikiamos socialinės paslaugos finansuojamos iš savivaldybių biudžetų lėšų ir iš valstybės biudžeto lėšų, skirtų išmokoms vaikams, o kai vaikui nustatyta nuolatinė ar laikinoji globa (rūpyba), – ir iš lėšų, skirtų vaikų globos (rūpybos) išmokoms, globos (rūpybos) tiksliniams priedams pagal išmokų vaikams įstatymą mokėti.

7. Valstybės biudžeto specialių tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams panaudojimą socialinėms paslaugoms finansuoti reglamentuoja Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtinta socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodika.

1.9. Ginčų, susijusių su socialinėmis paslaugomis, nagrinėjimas

35 straipsnis. Sprendimų, susijusių su socialinėmis paslaugomis, apskundimas

1. Savivaldybės institucijos nustatyta tvarka paskirtų socialinių darbuotojų išvadas dėl asmens (šeimoms) socialinių paslaugų poreikio skirti socialines paslaugas nustatymo asmuo (vienas iš suaugusių šeimos narių) ar jo globėjas, rūpintojas, kiti suinteresuoti asmenys gali apskųsti savivaldybės administracijos direktoriui.

2. Apskundus išvadas dėl asmens (šeimoms) socialinių paslaugų poreikio skirti socialines paslaugas nustatymo, savivaldybės administracijos direktoriaus sprendimu turi būti sudaryta komisija, kuri pakartotinai nustatytų asmens (šeimoms) socialinių paslaugų poreikį.

3. Asmens (šeimoms) socialinių paslaugų, finansuojamų iš valstybės biudžeto specialių tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams, poreikio nustatymo ar asmens (šeimoms) finansinių galimybių mokėti už jas vertinimo išvadas, sprendimus dėl šių socialinių paslaugų skyrimo asmuo (vienas iš suaugusių šeimos narių) ar jo globėjas, rūpintojas, kiti suinteresuoti asmenys gali apskųsti Socialinių paslaugų priežiūros departamentui.

4. Nustatęs pažeidimus dėl asmens (šeimoms) socialinių paslaugų, finansuojamų iš valstybės biudžeto specialių tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams, poreikio nustatymo, skyrimo, teikimo, asmens (šeimoms) finansinių galimybių mokėti už šias paslaugas vertinimo, Socialinių paslaugų priežiūros departamentas turi kreiptis į savivaldybės administracijos direktorių ir pareikalauti pašalinti trūkumus.

5. Socialinių paslaugų įstaigą dėl netinkamo bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros teikimo asmuo (vienas iš suaugusių šeimos narių) ar jo globėjas, rūpintojas, kiti suinteresuoti asmenys gali apskųsti savivaldybės administracijos direktoriui.

6. Nustatęs bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros teikimo pažeidimus, savivaldybės administracijos direktorius turi pareikalauti, kad per nustatytą terminą trūkumai būtų pašalinti. Jeigu pažeidėjas trūkumų nepašalina, savivaldybės administracijos direktorius turi teisę inicijuoti, kad socialinių paslaugų įstaiga sustabdytų ar nutrauktų bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros teikimą.

7. Socialinės globos įstaigą, teikiančią netinkamą socialinę globą, asmuo (vienas iš suaugusių šeimos narių) ar jo globėjas, rūpintojas, kiti suinteresuoti asmenys gali apskųsti Socialinių paslaugų priežiūros departamentui.

8. Nustatęs socialinės globos teikimo pažeidimus, Socialinių paslaugų priežiūros departamentas šio įstatymo 21–25 straipsnių nustatyta tvarka turi teisę sustabdyti ar panaikinti socialinės globos įstaigai išduotą licenciją.

9. Ginčai dėl savivaldybės institucijos, Socialinių paslaugų priežiūros departamento priimtų sprendimų (neveikimo) nagrinėjami Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

2. Socialinės politikos įgyvendinimas: mechanizmai, priemonės, aprėptis

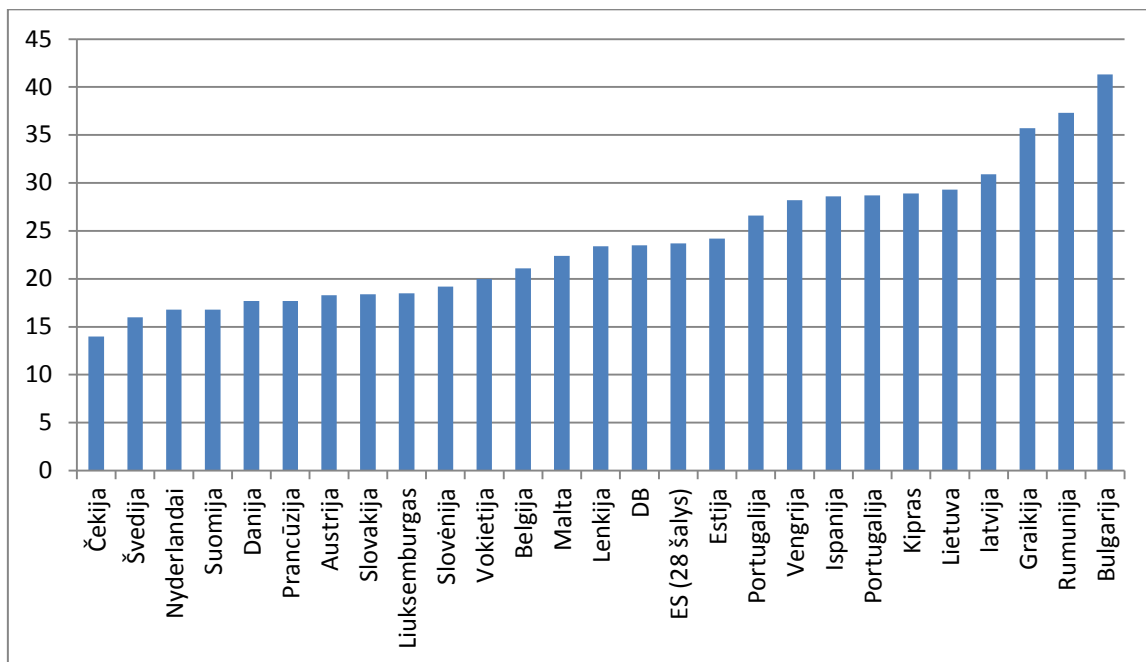
Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – SADM) misija – užtikrinti kokybiško užimtumo galimybes, visuomenės socialinį saugumą, socialinę sanglaudą ir šeimos gerovę. Sėkmingas misijos vykdymas priklauso nuo savalaikio iššūkių ir problemų identifikavimo ir tinkamų strateginių krypčių ir veiksmų pasirinkimo.

Didžiausi iššūkiai 2016–2020 m. socialinei politikai – skurdas ir socialinė atskirtis, didėjanti pajamų nelygybė, gyventojų senėjimas, kurį lemia emigracija, mažas gimstamumas, ilgėjanti gyvenimo trukmė.

2.1. Didžiausi socialinės politikos iššūkiai

Skurdas ir socialinė atskirtis. Nors 2015–2016 metų duomenimis, ekonominiai ir užimtumo rodikliai šalyje gerėjo, 2016 metais Lietuvos darbo rinkoje vyravo visų amžiaus grupių gyventojų užimtumo didėjimo ir nedarbo mažėjimo tendencijos, tačiau skurdas šalyje nemažėjo. Žmonių, patiriančių skurdo riziką ar socialinę atskirtį, lygis 2015 m. siekė net 29,3 proc. (2014 m. – 27,3 proc.). Tai vienas iš didžiausių rodiklių tarp visų ES valstybių narių.

1 pav. Asmenys, patyrę skurdo riziką ar socialinę atskirtį 2015 m., procentais

Šaltinis: 2016-2017 m. socialinis pranešimas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

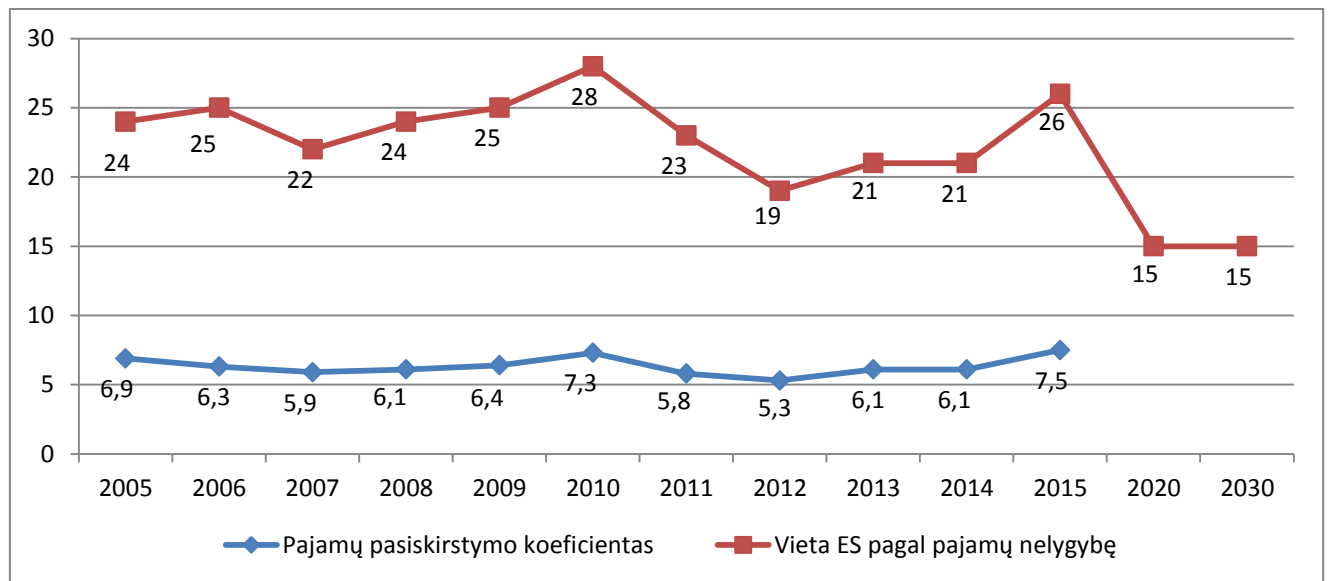
Gyventojų, patiriančių skurdą ar socialinę atskirtį, rodiklis vertinamas pagal tris komponentus: piniginį skurdą, materialinį nepriteklių ir mažą darbo intensyvumą. Apie 7,8 procento (63 tūkst. asmenų) gyventojų patiria visus tris paminėtus sunkumus. Didžiausia problema Lietuvoje – piniginis skurdas. Žemiau skurdo rizikos ribos (259 eurų) Lietuvoje gyveno 22,2 proc. žmonių. 2015 m. dažniausiai gyveno vieniši tėvai su vienu ar daugiau vaikų (47,6 proc.), vieniši asmenys (39,5 proc.), bedarbiai (62,3 proc.), vaikai (28,9 proc.) ir senatvės pensininkai (25 proc.) – t. y. gyventojų grupės, kurių gaunamų pajamų dalį sudarė piniginė socialinė parama. Visų šių asmenų grupių skurdo lygis, lyginant su 2014 m., smarkiai padidėjo. Tokią padėtį lėmė socialinės apsaugos išmokų (pensijų, bedarbio pašalpų, minimalių pajamų, piniginės paramos išmokų) nesusiejimas su augančiais ekonomikos rodikliais.

2014 m. tiek mėnesinė minimali alga neto (apie 252 eurus), tiek vidutinė senatvės pensija (apie 241 eurą) buvo mažesnė už skurdo rizikos ribą, siekiančią 259 eurus, o valstybės remiamos pajamos (toliau – VRP), kurių dydis naudojamas apskaičiuojant piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams išmokų dydžius ir nustatant teisę į minėtą paramą, siekė 102 eurus ir reikšmingai nesikeitė nuo 2008 m. rugpjūčio 1 dienos.

Nepakankami socialinių išmokų dydžiai lėmė socialinių išmokų įtakos skurdo rizikos lygiui sumažėjimą, palyginti su ankstesniais metais. Socialinės išmokos didžiausią įtaką turėjo namų ūkių su vaikais skurdo rizikos lygiui: atėmus socialines išmokas, šiuose namų ūkiuose skurdo rizikos lygis 2015 m. padidėtų nuo 23,3 iki 30,8 proc., vaikų iki 18 metų amžiaus – nuo 28,9 iki 37 proc.

Pajamų nelygybė. Su piniginiu skurdu glaudžiai susijusi pajamų nelygybė, kuri Lietuvoje yra ypač didelė: 2015 m. 20 proc. turtingiausių žmonių pajamos šalyje buvo 7,5 karto didesnės nei 20 proc. neturtingiausių žmonių. Tai yra vienas aukščiausių rodiklių ES.

2 pav. Pajamų pasiskirstymo koeficientas

Šaltinis: 2016-2017 m. socialinis pranešimas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Taip pat reikšmingi pajamų nelygybės skirtumai tarp kaimo ir miesto regionų. Vidutinės kaimo namų ūkių pajamos sudaro tik 67,9 proc. miestų namų ūkių pajamų. Pajamų nelygybė kelia socialinę įtampą ir projektuoja socialines krizes, didina emigraciją. Jai mažinti socialinės politikos, švietimo ar sveikatos apsaugos priemonių neužtenka. Kad pasiektume strateginiuose dokumentuose užsibrėžtą tikslą – 15 vietą tarp ES šalių pagal pajamų nelygybę – j tai turi labiau įsitraukti verslo ir šalies ūkio sektorius. Reikia skatinti atsakingo verslą, stiprinti pilietinę galią, socialinių partnerių atsakomybę ir socialinį dialogą.

Augant ekonomikai ir didėjant darbo pajamoms, pajamų nelygybė turi tendenciją didėti, nes Lietuvoje santykinai nedidelė pajamų dalis, lyginant su BVP (2013 metų duomenimis Lietuvoje – 15,3 proc., ES vidurkis – ~29 proc.), dalyvauja pajamų persiskirstymo procese.

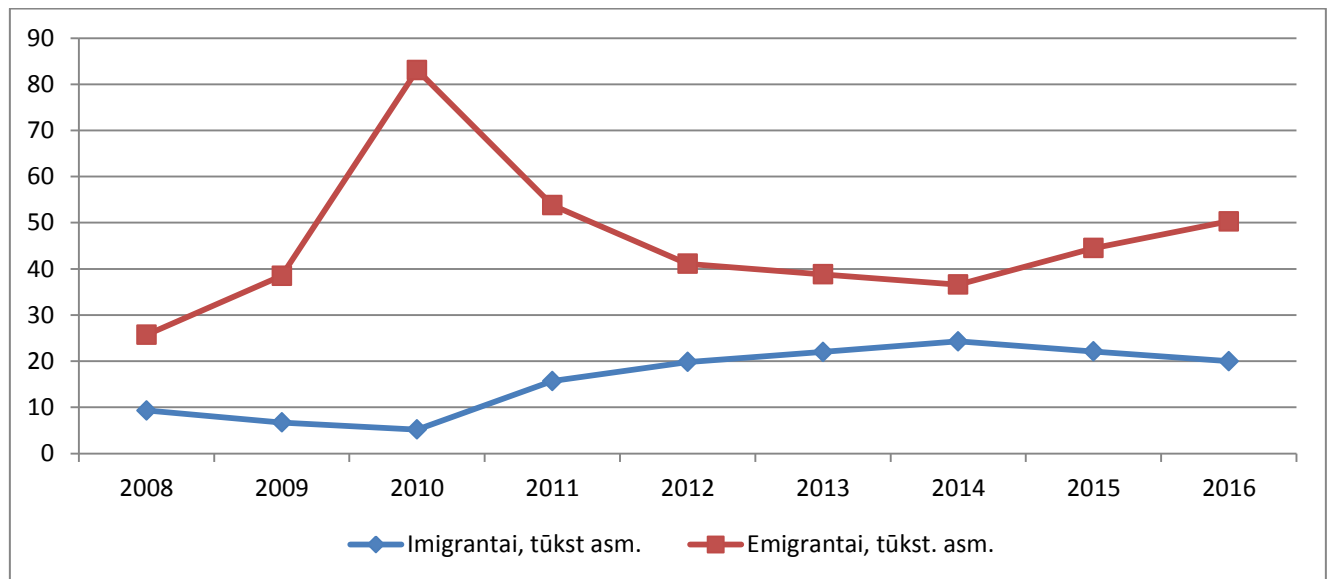
Gyventojų senėjimas. Lietuvoje išlieka didelis emigracijos mastas. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2014 m. iš Lietuvos emigravo apie 36,6 tūkst., 2015 – 44,5 tūkst., 2016 m. – 50,33 tūkst. asmenų. 2015 m. kas trečias emigravęs vyras buvo 19–26 metų amžiaus, kas penktas emigrantas – 27–34 metų amžiaus. 2015 m. į Lietuvą imigravo 22 tūkst. žmonių, 2016 m. – 20 tūkst. žmonių. Įvairių tyrimų, atliktų 2005–2014 m. Pilietinio visuomenės instituto, Viešosios politikos ir vadybos instituto ir Mykolo Romerio universiteto, duomenimis, galima išskirti pagrindines emigracijos priežastis:

- Darbo vietų stygius (nedarbas, ypač ilgalaikis);
- Žemos darbo pajamos;

- Studijos, profesinės ambicijos, saviraiška;
- Nepakankamas padėtis saugumas;
- Šalies ekonominė situacija.

Emigruoti skatina prasta darbo aplinka Lietuvoje, nepatenkinamos gyvenimo sąlygos, mažas darbo užmokestis, mokslininkams – menkas jų darbo prestižas, nepakankamas darbuotojų interesų atstovavimas. Viena iš papildomų emigracijos paskatų – sunkumai įsigyti būstą, kurti materialinius šeimos gyvenimo pagrindus. Aukštos kvalifikacijos darbuotojams kaip stūmos veiksnyms itin aktuali korupcija, neskaidrumas organizuojant konkursus pareigoms, taip pat prastos ateities perspektyvos. Svarbus traukos į užsienį veiksnyms yra savirealizacija, kuriai Lietuvoje trūksta galimybių. Tai atitinka pasaulio sistemų teoriją – aukštos kvalifikacijos darbuotojus traukia „centrai“, kuriuose kuriamos inovacijos, vertinami gebėjimai ir kompetencijos.

3 pav. Emigracijos tendencijos

Šaltinis: 2016-2017 m. socialinis pranešimas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Vis dėlto emigracija – tik vienas iš gyventojų mažėjimo aspektų. Kitas ne mažiau svarbus veiksnyms yra mažas gimstamumas.

Pastaraisiais metais gimstamumas šalyje po truputį didėja ir Lietuvos padėtis šioje srityje yra panaši kaip ir kitų ES šalių narių. Nors situacija turi tendenciją gerėti, suminis gimstamumo rodiklis, rodantis tikėtiną vaikų, tenkančių vienai moteriai skaičių, pakilo nuo 1,55 (2011 m.) iki 1,7 (2015 m.), o bendrasis gimstamumo rodiklis (gimusiujų skaičius 1000 gyventojų) pakilo nuo 10,2 (2012 m.) iki 10,9 (2016 m.), tačiau gimusieji natūralios gyventojų kaitos vis tiek neužtikrina. Lietuvoje tik 44,1 proc. visų šeimų augina vaikus, iš jų net 58,2 proc. augina 1 vaiką, tik 8,1 proc. šeimų augina tris ir daugiau vaikų (gyventojų surašymo duomenys). Esamą padėtį lemia nepakankamos priemonės šeimoms ir darbo įsipareigojimams derinti, nepakankama tiesioginė ir netiesioginė parama vaikams auginančioms šeimoms bei sistemos, padedančios organizuoti vaikų priežiūrą, trūkumas.

Visus iššūkius atliepia išskelti tikslai ir uždaviniai, įtvirtinti pagrindiniuose strateginiuose dokumentuose – Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“, 2014–2020 m. nacionalinės pažangos programoje, Nacionalinėje reformų darbotvarkėje, taip pat ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės

programos įgyvendinimo planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“.

2.2. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos prioritetai ir pagrindiniai darbai įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą

Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plane (toliau – Planas) įtvirtinti 5 horizontalieji prioritetai:

- I. Darni, atsakinga ir sveika visuomenė;
- II. Švietimo, kultūros ir mokslo paslaugų kokybės bei efektyvumo didinimas;
- III. Viešojo sektoriaus efektyvumo ir skaidrumo didinimas;
- IV. Darni ir konkurencinga ekonomikos plėtra;
- V. Saugi valstybė.

Šiems prioritetams įgyvendinti numatytos prioritetingos kryptys, darbai, veiksmai, poveikio ir rezultato rodikliai, kuriais bus matuojama ir vertinama pažanga, nurodyti įgyvendinimo terminai ir atsakingos institucijos.

SADM, kaip vedančioji institucija, atsakinga už pirmojo prioriteto pirmąsias dvi kryptis ir jų darbus:

1. Kryptis. Skurdo, socialinės atskirties ir pajamų nelygybės mažinimas, užimtumo skatinimas:

- 1.1. Aktyvių ir užimtumą skatinančių paramos formų plėtra;
- 1.2. Reguliacinių ir kitų priemonių taikymas pajamų nelygybei mažinti;
- 1.3. Lanksčių ir saugių darbo santykių sukūrimas ir gyventojų pajamų didinimas;
- 1.4. Lygių galimybių naudotis socialinėmis, sveikatos, švietimo, kultūros ir teisinėmis paslaugomis užtikrinimas;
- 1.5. Darbas. Socialinio verslo plėtra.

2. Kryptis. Šeimai palankios aplinkos kūrimas, bendruomenių stiprinimas ir smurto visose gyvenimo

srityse mažinimas:

- 2.1. Finansinių paskatų ir paslaugų jaunoms ar vaikus auginančioms šeimoms plėtra;
- 2.2. Šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų vaikams, neįgaliesiems, jų šeimoms plėtra;
- 2.3. Bendruomeniškumo sustiprinimas, įtraukiant nevyriausybines organizacijas ir bendruomenes į sprendimų priėmimo procesus;
- 2.4. Vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarka;

2.5. Patyčių prevencijos veiksmingų priemonių išplėtojimas;

2.6. Konsoliduotos reagavimo į smurto artimoje aplinkoje atvejus procedūros;

2.7. Smurto prevencijos bei kompleksinės pagalbos smurtą patyrusiems asmenims ir smurtautojams plėtra.

Prie skurdo ir socialinės atskirties mažinimo labai prisideda ir Plano 4.3 krypties 4.3.3 darbas – Socialinio draudimo sistemos struktūrinės pertvarkos ir valstybinių pensijų skyrimo tobulinimas. SADM su kitomis institucijomis prisideda prie daugelio Plano veiksmų įgyvendinimo.

Vykdamas Planą pirmiausia buvo peržiūrėtos turimos ir vykdomos priemonės, planuojami ir atliekami reikalingi pakeitimai ir naujovės. Siekiant didinti Lietuvoje socialinę apsaugą ir socialinę saugumą, mažinti skurdą ir pajamų nelygybę, būtina sudaryti sąlygas kiekvienam laiku gauti pakankamas pajamas ir užtikrinti reikiamą pagalbą kiekvienam.

Pajamų didinimas.

Pensijų gavėjai yra viena iš socialiai pažeidžiamų grupių. Todėl, vykdamas vieną iš Vyriausybės prioritetinių darbų – užtikrinti nuoseklų pensijų didėjimą pagal ekonominius šalies rodiklius – rengiamas 2018 m. Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto projektas, kuriame bus įvertinti darbo užmokesčio augimo tempai, ir pagal juos nuo 2018 m. sausio 1 d. indeksuotos pensijos. Prognozuojama, kad socialinio draudimo pensijos didės maždaug 7 proc., tam reikės apie 174 mln. eurų. Ateityje, kai bus sukauptas socialinio draudimo fondo biudžeto rezervas (teisės aktai jam pradėti kaupti priimti 2016 metais), turės būti sprendžiamas klausimas dėl didesnio pensijų kėlimo, nes pensijų lygis Lietuvoje nėra aukštas. Vidutinės senatvės pensijos santykis su vidutiniu šalies darbo užmokesčiu sudaro apie 40 procentų neto. Tačiau, siekdama gerinti pagyvenusių ir neįgalų asmenų padėtį, kartu Vyriausybė siekia išlaikyti ir pensijų sistemos tvarumą, nes netvari pensijų sistema pasitikėjimo nekelia.

Vyriausybei 2018 metų II ketvirtį planuojama pateikti siūlymus, kaip pertvarkyti valstybinių pensijų sistemą. Pertvarka siekiama nustatyti konstitucinius socialinės darnos, teisingumo, protingumo, proporcingumo principus atitinkantį valstybinių pensijų sistemos reguliavimą.

Neatsiejamas skurdo mažinimo įrankis – kokybiškas užimtumas. Siekiama užtikrinti tvarią laisvų darbo išteklių integraciją į darbo rinką – kad kuo daugiau žmonių dirbtų ir uždirbtų teisingą darbo užmokestį, už kurį būtų galima oriai gyventi, kad būtų pasiekiamos įdarbinimo paslaugos. Ypatingas dėmesys skiriamas vyresnio amžiaus asmenų ir jaunimo galimybėms dalyvauti darbo rinkoje ir gauti kokybiškas paslaugas didinti, socialiniam dialogui ir socialinei partnerystei, darbuotojų derybinėms galioms stiprinti.

2017 m. pakeistas ir papildytas Užimtumo įstatymas, kurio nuostatos padės asmenims lengviau įgyti norimas kvalifikacijas, padidinti įsidarbinimo galimybes, skatins juos įsitraukti į mokymosi visą gyvenimą procesus. Siekiant, kad žmonių žinios, įgūdžiai ir gebėjimai taptų oficialiai pripažintais, pasiūlyta nauja priemonė – pripažinti neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu įgytas kompetencijas. Taip pat, stiprinama darbo biržos pagalba teikiant darbo rinkos paslaugas asmenims, kurie už pažeidimus prarado bedarbio statusą, praplečiamos paramos judrumui priemonės galimybės.

Siekiant didesnės socialinės apsaugos nedarbo atveju, pakeistas Nedarbo socialinio draudimo įstatymas – numatyta galimybė teisei į nedarbo draudimo išmoką reikalaujamą stažą įgyti per ilgesnį laikotarpį. Teisei į nedarbo draudimo išmoką reikalingą 12 mėnesių nedarbo draudimo stažą bus galima įgyti ne per 24, o per 30 mėnesių.

Siekiant kompensuoti bedarbių praradimus sumažinus išeitinės išmokos mokėjimo trukmę ir užtikrinti didesnę jų apsaugą nedarbo atveju, nustatyta, kad nedarbo draudimo išmokos asmenims, įgijusiems reikalaujamą nedarbo draudimo stažą, bus mokamos ne 6, o 9 mėnesius, šios išmokos mokėjimo trukmės nediferencijuojant pagal nedarbo draudimo stažą, įgytą iki įsiregistravimo teritorinėje darbo biržoje dienos.

Įgyvendinant Plano 1.1.2 papunktį, numatyta socialines išmokas susieti su minimaliu vartojimo krepšeliu. Šiai nuostatai įgyvendinti Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2017 m. gegužės 10 d. įsakymu Nr. A1-236 „Dėl asmens (šeimos) minimalių vartojimo poreikių dydžio skaičiavimo metodikos patvirtinimo“ patvirtinta Asmens (šeimos) minimalių vartojimo poreikių dydžio (toliau – MVPD) skaičiavimo metodika (toliau – metodika). Metodika paskelbta ministerijos internetinėje svetainėje adresu: <http://www.socmin.lt/lt/teisine-informacija/teises-aktai/> ministro-isakymai/skurdas-socialine-atskirtis.html. Metodiką parengė daktarė Jekaterina Navickė.

Vadovaujantis šia metodika, nuo 2018 m. kasmet bus apskaičiuojama ir nustatoma lėšų suma, reikalinga minimaliems asmens maisto ir ne maisto (prekių paslaugų) poreikiams patenkinti. Apskaičiuotas MVPD bus skelbiamas SADM interneto svetainėje www.socmin.lt. 2017 m. MVPD yra 238,35 euro.

Skaičiuojamas MVPD gali būti naudojamas keliais tikslais, t. y. paramos sistemai vertinti, reformoms planuoti, draudimo sistemos išmokų bazinėms dalims nustatyti; mokestinių lengvatų ir išmokų dydžiams nustatyti; skurdo stebėsenai, absoliutaus skurdo lygiui nustatyti ir kt.

Šiuo metu SADM rengia teisės aktų pakeitimo projektus, pagal kuriuos nuo 2018 m. planuojama susieti piniginei socialinei paramai apskaičiuoti taikomus dydžius su apskaičiuotu MVPD. Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams susiejimas su MVPD turėtų įtakos piniginės socialinės paramos adekvatumo ir aprėpties pokyčiams, nes, pvz., augant maisto ir prekių kainoms, atitinkamai didėtų ir minėtos paramos dydžiai.

Reikiama pagalba kiekvienam

Kadangi dažniau skursta šeimos su vaikais, planuojame sudaryti palankesnes finansines sąlygas šeimoms, auginančioms vaikus. Vertinamos galimybės nustatyti vienodo dydžio išmoką vaikui (vaiko pinigus) visiems vaikams, netestuojat šeimos turto ar pajamų, planuojama teikti finansinę paramą įvaikinus vaiką.

Daug dėmesio skiriama tam, kad paslaugos būtų kokybiškos ir teikiamos laiku. Nuo 2017 m. padidintas finansavimas socialiniam darbui su socialinės rizikos šeimomis ir taip sumažintas skaičius socialinės rizikos šeimų, tenkančių vienam socialiniam darbuotojui, skaičius nuo 17 iki 10.

Plėtojamas socialinis darbas su globojamo (rūpinamo) vaiko tėvais, siekiant sudaryti sąlygas vaikui grįžti į šeimą, didinant socialinių darbuotojų, dirbančių su šeimomis, skaičių seniūnijose.

Išplečiamos į visas savivaldybes integralios pagalbos (socialinės globos ir slaugos) į namus paslaugos: pasiteisinus 21 pilotinėse savivaldybėse teikiamam pagalbos modeliui, 2016 m. tokių projektų įgyvendinimas pradėtas vykdyti visose 59 savivaldybėse (išskyrus Kretingą).

Rengiamasi sukurti socialinės reabilitacijos paslaugų sistemą neįgalius vaikus auginančioms šeimoms.

Plečiamas kompleksinių paslaugų teikimas krizinėse situacijose esantiems tėvams, auginantiems vaikus, ugdant tėvų socialinius ir pozityvios tėvystės įgūdžius ir teikiant prioritetą ankstyvųjų šeimos krizių prevencijai.

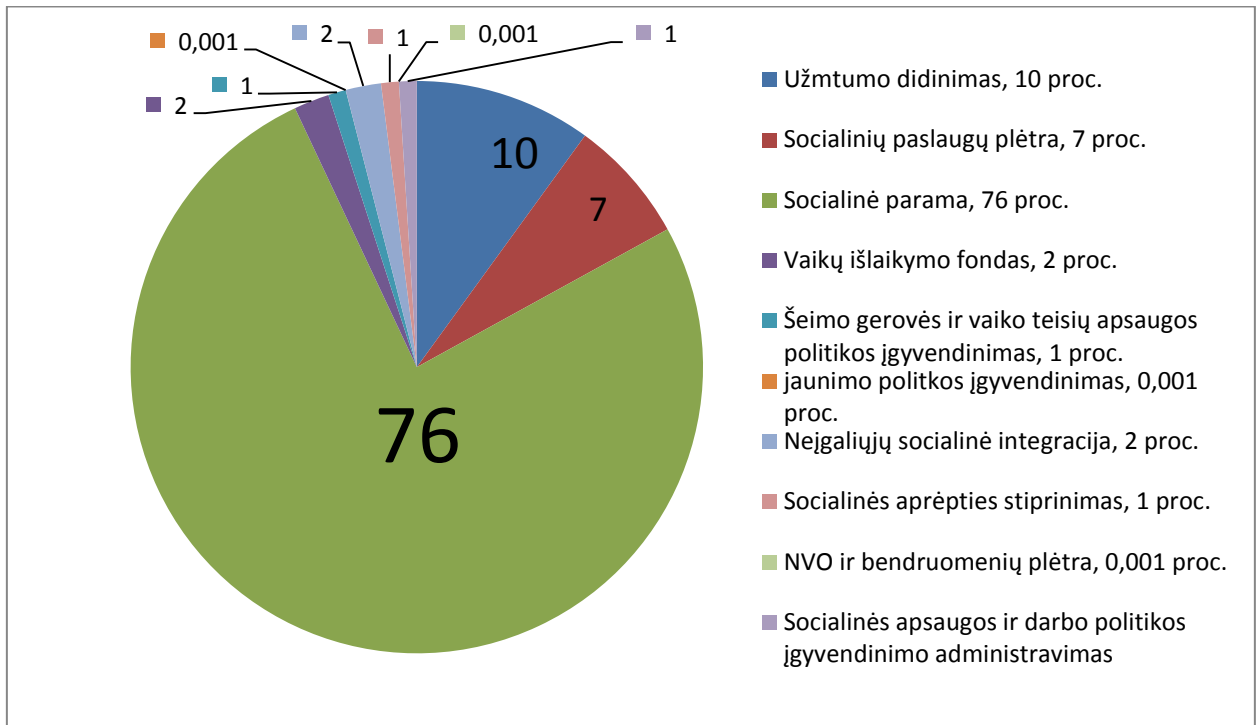
Rengiama tvarka, kuria vadovaujantis bus gerinama gyvenamoji aplinka šeimų, auginančių sunkią negalią turinčius vaikus. Planuojama finansuoti gyvenamojo būsto vidaus pritaikymo darbus (pvz., sanitarinių mazgų pritaikymas, durų platinimas ir t. t.), lauko ir gyvenamosios aplinkos pritaikymo bei gerinimo darbus, ir įrenginių įsigijimą.

Siekiant vaiko ir šeimos gerovės, 2017 m. vasario 9 d. Lietuvos Respublikos Seime užregistruotas Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 pakeitimo įstatymo ir kitų susijusių įstatymų projektai, kuriuos 2017 m. vasario 14 d. Seimas nutarė svarstyti. Projektu siūloma nustatyti vaiko teisių apsaugą užtikrinančias priemones, jų taikymo ir valdymo tvarką ir pakeisti vaiko teisių apsaugos įgyvendinimo modelį – centralizuoti vaiko teisių apsaugos institucijų veiklą, siekiant vaikui ir šeimai suteikti skubią, intensyvią, kvalifikuotą ir ilgalaikę pagalbą bei paslaugas. Įstatymo projekte siūloma įteisinti vienodą individualizuotos vaikai ir šeimai pagalbos modelį, finansuojant mobilias specialistų komandas, kartu sujungiant specialistus, dirbančius savivaldybėse, kad teikiant intensyvią ir kvalifikuotą pagalbą būtų galima pasiekti efektyvesnio darbo su šeima rezultatų. Kartu siūloma įteisinti socialinio darbo su vaiku ir tėvais atvejo vadybą, kad atvejo vadybininkas užtikrintų Pagalbos plano sudarymą ir jo įgyvendinimą, neatskiriant vaiko nuo jo atstovų pagal įstatymą būtų tinkamai pasirūpinta vaiko saugumu ir šeiminių santykių atkūrimu. Pagalbos plano tikslas – suteikti šeimai reikiamą pagalbą ir būtinąsias kompleksiskai teikiamas paslaugas, kad laiku pasirūpinus vaiku ir šeima būtų galima įveikti joje bręstančią krizę ir išvengti vaiko paėmimo iš jo atstovų pagal įstatymą. Pagalbos plane nustatytomis priemonėmis ir teiktomis paslaugomis nepavykus pakeisti tėvų požiūrio į vaiką, elgesio su juo ir dėl to išlikus grėsmei vaiko saugumui, šis įstatymas įpareigos Vaiko teisių apsaugos skyrių kreiptis į teismą dėl leidimo paimiti vaiką iš jo atstovų pagal įstatymą. Ši nuostata atitinka tarptautinių teisės aktų nuostatas, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos nuostatas.

2.3. Asignavimai Socialinės Apsaugos ir Darbo ministerijos programoms įgyvendinti

2016 metais Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos programoms ir priemonėms įgyvendinti panaudota 1 017 945 tūkst. eurų.

4 pav. SADM programoms įgyvendinti 2016 m. panaudotų asignavimų pasiskirstymas pagal programas, proc.

Šaltinis: 2016-2017 m. socialinis pranešimas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

3. Literatūra

1. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, Žin. 2006,17-589. Suvestinė redakcija nuo 2018-07-01 iki 2018-12-31.
2. 2016-2017 m. socialinis pranešimas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Vilnius, 2017